

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DI એસ સી LAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

રામ વિજય સિંહ

વિરુદ્ધ

ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય

ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૧૭૫/૨૦૨૧

ફેબ્રુઆરી ૨૫, ૨૦૨૧

[રોહિંટન ફલી નરીમન, હેમન્ટ ગુપ્તા અને બી. આર. ગવઈ, જેજે.]

કિશોર ન્યાય (બાળકોની સંભાળ અને સંરક્ષણ) અધિનિયમ,
૨૦૧૫:અસ્થિબંધન પરીક્ષણનું મહત્વ/વિશ્વસનીયતા-જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ ૧૮
વર્ષની આસપાસ હોય, ત્યારે અસ્થિબંધન પરીક્ષણને કાયદા સાથે સંઘર્ષ કરતી

વ્યક્તિની અંદાજિત ઉંમર નક્કી કરવા માટે સુસંગત કહી શકાય-જો કે, જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ ૪૦-૫૫ વર્ષની આસપાસ હોય, ત્યારે હાડકાંની રચના વય નક્કી કરવામાં મદદરૂપ થઈ શકતી નથી-જ્યારે અસ્થિબંધન પરીક્ષણ વિશ્વસનીય અને વિશ્વસનીય પરિણામો આપી શકતું નથી, ત્યારે આવા પરીક્ષણને ઘટનાની તારીખે સંબંધિત વ્યક્તિની ઉંમર નક્કી કરવા માટે આધાર બનાવી શકાતો નથી-તેથી, તાત્કાલિક કિસ્સામાં, ઉંમર શોધવા માટે કોઈ વિશ્વસનીય તબીબી પુરાવાની ગેરહાજરીમાં અપીલકર્તાની, વર્ષ ૨૦૨૦માં જ્યારે અપીલકર્તા ૫૫ વર્ષનો હતો ત્યારે હાથ ધરવામાં આવેલી ઓસ્સિફિકેશન ટેસ્ટ, ઘટનાની તારીખ એટલે કે ૨૦/૦૭/૧૯૮૨ પર તેને કિશોર જાહેર કરવા માટે નિર્ણાયક ન હોઈ શકે

કિશોર ન્યાય (બાળકોની સંભાળ અને સંરક્ષણ) અધિનિયમ, ૨૦૧૫:વય નિર્ધારણ-અધિનિયમની યોજના અનુસાર, જ્યારે સમિતિ અથવા બોર્ડને વ્યક્તિની હાજરીના આધારે સ્પષ્ટ થાય કે તે વ્યક્તિ બાળક છે, ત્યારે બોર્ડ અથવા સમિતિ વયની વધુ પુષ્ટિ માટે રાહ જોયા વિના બાળકની ઉંમર જણાવતા અવલોકનો નોંધ કરશે-તેથી, વય નક્કી કરવાનો પ્રથમ પ્રયાસ જ્યારે બોર્ડ અથવા સમિતિ સમક્ષ લાવવામાં આવે ત્યારે વ્યક્તિના શારીરિક દેખાવનું મૂલ્યાંકન કરીને થાય છે-તે માત્ર શંકાના કિસ્સામાં જ છે, પુરાવા માંગીને વય નિર્ધારણની પ્રક્રિયા જરૂરી બને છે-તે તબક્કે, જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ ૧૮ વર્ષની આસપાસ હોય, ત્યારે

બાળકની ઉંમર જણાવતા અવલોકનો ની નોંધ કરશે. ઓરિસફિકેશન ટેસ્ટને કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં વ્યક્તિની અંદાજિત ઉંમર નક્કી કરવા માટે સુસંગત કહી શકાય.

કિશોર ન્યાય (બાળકોની સંભાળ અને સંરક્ષણ) અધિનિયમ, ૨૦૧૫:આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૪ હેઠળ અપીલકર્તાને દોષિત ઠેરવવો- અપીલકર્તાએ કિશોરતાની અરજી કરી હતી-તેના સમર્થનમાં, તેણે ૧૯૮૨માં હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશ પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં રેડિયોલોજિસ્ટના અહેવાલના આધારે તેને જામીન આપવામાં આવ્યા હતા કે ઘટના સમયે અપીલકર્તાની ઉંમર ૧૫-૧/૨-૧૭-૧/૨ વર્ષની વચ્ચે હતી-વડી અદાલતના ઉપરોક્ત આદેશના આધારે આ અદાલત સમક્ષ કિશોરતાની અરજી કરવામાં આવી હતી- ઠરાવ્ય કે જામીન આદેશના સમર્થનમાં તબીબી અહેવાલ ઉપલબ્ધ નથી-જામીન આપતો આવો આદેશ અપીલકર્તાની ઉંમરનું નિર્ણાયક નિર્ધારણ ન હોઈ શકે-તે સુનાવણી બાકી રહે ત્યાં સુધી જામીનનો વચગાળાનો આદેશ હતો પરંતુ તબીબી અહેવાલની ગેરહાજરીમાં, તે નિર્ણાયક રીતે ન કહી શકાય કે અપીલકર્તા ઘટનાની તારીખે સગીર હતો-તે સિવાય અપીલકર્તા દ્વારા ઘટનાની તારીખ પહેલાં શસ્ત્ર લાઈસન્સ મેળવવા માટે અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી- આવી અરજીમાં, તેણે તેની જન્મ તારીખ ૩૦/૧૨/૧૯૬૧ ની આપી હતી જેણે તેને ઘટનાની તારીખે એટલે કે ૨૧ વર્ષની વય બનાવી હતી. ૨૦/૭/૧૯૮૨-કોર્ટ

વય નક્કી કરવા માટે અન્ય કોઈપણ સુસંગત અને ભરોસાપાત્ર સામગ્રીને ધ્યાનમાં લેવાથી બાકાત નથી કારણ કે કાયદાની કલમ ૯૪ની પેટા-કલમ (૨) માં ઉલ્લેખિત ત્રણેય ઘટનાઓ કાં તો ઉપલબ્ધ નથી અથવા વિશ્વસનીય અને ભરોસાપાત્ર હોવાનું જણાતું નથી-કારણ કે આવા દસ્તાવેજ પર અપીલકર્તાએ ઘટનાની તારીખના ઘણા પહેલા હસ્તાક્ષર કર્યા હતા, તેથી, તેને ઘટનાની તારીખે કિશોર ગણી શકાય નહીં.

કિશોર ન્યાય:કિશોરત્વની અરજી-યોજાઈ:સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ કાર્યવાહીની અંતિમતા પછી પણ કોઈપણ તબક્કે તેને ઉઠાવી શકાય છે.

ઈંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ : કલમ ૩૦૨ સાથે/ વાંચતા કલમ ૩૪-ડોક્ટર (પીડબ્લ્યુ-૪) ના નિવેદન સાથે મૌખિક પુરાવા સૂચવે છે કે મૃતકના માથા પર ઈજાઓ બોથડ હથિયારને કારણે થઈ હતી-નજરે જોનાર સાક્ષી દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોથડ હથિયાર અપીલકર્તાના હાથમાં લાઠી હતી-લાઠી ગામલોકોમાં સામાન્ય વસ્તુ હોઈ શકે છે પરંતુ ગુનાના હથિયાર તરીકે લાઠીનો ઉપયોગ નીચેની અદાલતો દ્વારા નોંધાયેલ હકીકતનો તારણ છે-પોસ્ટમોર્ટમ અહેવાલ મુજબ, મૃતકને ઘણી ઈજાઓ થઈ હતી જે એકથી વધુ વ્યક્તિ દ્વારા હુમલો દર્શાવે છે-ઈજાઓની પ્રકૃતિ પણ દર્શાવે છે કે સખત અને બોથડ તથા તીક્ષ્ણ ધારવાળા હથિયારોનો ઉપયોગ ઈજાઓ પહોંચાડવા માટે કરવામાં આવ્યો હતો-તે અપીલકર્તા હતો જે લાઠીથી

સજ્જ હતો જ્યારે અન્ય દોષિત આરોપી કુહાડીથી સજ્જ હતો-મૃતકને થયેલ ઘા કુહાડીથી શક્ય હતા-અહેવાલ મુજબ, મૃતકના વ્યક્તિ પર કુહાડી અને લાઠીને થી પૂરતી સંખ્યામાં ઇજાઓ થઈ હતી-ટ્રાયલ કોર્ટ તેમજ ઉચ્ચ અદાલતે અપીલકર્તા સામે દોષિત ઠેરવવા માટે સમગ્ર પુરાવાની મુલવણી કરી હતી-દોષિત ઠેરવવાના આદેશમાં કોઈ દખલગીરી નહોતી.

સાક્ષી:સાક્ષીના આંશિક નિવેદન પર વિશ્વાસ કરી શકાય છે, ભલે નિવેદનના અમુક ભાગ પર અદાલત દ્વારા વિશ્વાસ ન કરવામાં આવે- અેક મા ખોટા તો બધામા ખોટા એ ભારતની અદાલતો દ્વારા લાગુ કરાયેલ નિયમ નથી.

સાક્ષી:સાક્ષીઓની સંખ્યા, સુસંગતતા-ફરિયાદી પક્ષે ઘટનાના સાક્ષી હોય તેવા તમામ સાક્ષીઓની તપાસ કરવી જરૂરી નથી-તે પુરાવાની ગુણવત્તા છે જે ફોજદારી સુનાવણીમાં સુસંગત છે, માત્રામાં નહીં.

અરજી નામંજૂર કરતાં કોર્ટે

ઠરાવ્યુ : ૧.૧ આ અદાલત સમક્ષ કાર્યવાહીની અંતિમતા પછી પણ કિશોરતાની અરજી કોઈપણ તબક્કે ઉઠાવી શકાય તે અંગે કોઈ વિવાદ નથી.કિશોર ન્યાય (બાળકોની સંભાળ અને સંરક્ષણ) અધિનિયમ, ૨૦૦૦ની કલમ ૭-એ એ વિચાર્યું હતું કે જ્યારે પણ કોઈ પણ અદાલત સમક્ષ કિશોરતાનો દાવો કરવામાં આવે, ત્યારે અદાલત તપાસ કરશે અને જરૂરી હોય તેવા પુરાવા લેશે.૨૦૦૦ના કાયદાની જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં, કિશોર ન્યાય (બાળકોની સંભાળ અને સંરક્ષણ) નિયમો, ૨૦૦૭ ઘડવામાં આવ્યા છે.નિયમોના નિયમ ૧૨માં વચ નક્કી કરવા માટે અનુસરવાની પ્રક્રિયાને સમાવી લેવામાં આવી છે.૨૦૦૦ના કાયદાને કિશોર ન્યાય (બાળકોની સંભાળ અને સંરક્ષણ) અધિનિયમ, ૨૦૧૫ દ્વારા રદ કરવામાં આવ્યો છે.કાયદાની કલમ ૯ (૨) એ ૨૦૦૦ના કાયદાની કલમ ૭-એ જેવી જ જોગવાઈ છે. વચ નક્કી કરવાની પ્રક્રિયા હવે કાયદાની કલમ ૯૪નો ભાગ છે જે અગાઉ નિયમોના નિયમ ૧૨નો ભાગ હતો.[પરિચ્છેદ ૭,૮] [૫૭૩-જી-એચ; ૫૭૪-સી-ઈ]

૧.૨ નિયમોના નિયમ ૧૨ (૩) (બી) નું અવલોકન દર્શાવે છે કે કલમ (i), (ii) અથવા (iii) માં ઉલ્લેખિત દસ્તાવેજોની ગેરહાજરીમાં, યોગ્ય રીતે રચાયેલા તબીબી બોર્ડ પાસેથી તબીબી અભિપ્રાય માંગવામાં આવશે, જે કિશોર અથવા બાળકની ઉંમર જાહેર કરશે.વધુમાં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે જે

કિસ્સામાં વચની ચોક્કસ આકારણી કરી શકાતી નથી, તે કિસ્સામાં કોર્ટ અથવા કિશોર ન્યાય બોર્ડ, જો જરૂરી માનવામાં આવે તો, બાળક અથવા કિશોરને એક વર્ષના ગાળા દરમિયાન તેની/તેણીની અોછી ઉંમરને ધ્યાનમાં લઈને લાભ આપે છે.જોકે, કાયદાની કલમ ૯૪માં વચમર્યાદાનો લાભ આપવાની કોઈ અનુરૂપ જોગવાઈ નથી.[પેરા ૯] [૫૭૫-ઈ-૭]

૧.૩ દેખીતીરીતે, વર્તમાન કિસ્સામાં, શાળા અથવા મેટ્રિક અથવા સમકક્ષ પ્રમાણપત્ર અથવા કોર્પોરેશન અથવા મ્યુનિસિપલ ઓથોરિટી અથવા પંચાયત દ્વારા આપવામાં આવેલ કોઈ જન્મ પ્રમાણપત્ર નથી.તેથી, કાયદાની કલમ ૯૪ (૨) ની કલમ (iii) ઓસ્સિફિકેશન ટેસ્ટ અથવા સમિતિ અથવા બોર્ડના આદેશ પર હાથ ધરવામાં આવેલી અન્ય કોઈપણ નવીનતમ તબીબી વય નિર્ધારણ પરીક્ષણ દ્વારા વય નક્કી કરવા માટે અમલમાં આવે છે.[પેરા ૧૦] [૫૭૫-જી-એચ; ૫૭૬-એ]

૨.૧ ૧૯૮૨માં હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા જમીન આદેશના સમર્થનમાં તબીબી અહેવાલ ઉપલબ્ધ નથી.જમીન આપતો આવો આદેશ અપીલકર્તાની ઉંમરનું નિર્ણાયક નિર્ધારણ ન હોઈ શકે.તે સુનાવણી બાકી રહેલા જમીનનો વચગાળાનો આદેશ હતો પરંતુ તબીબી અહેવાલની ગેરહાજરીમાં, તે

નિર્ણાયક રીતે નકારી શકાય નહીં કે અપીલકર્તા ઘટનાની તારીખે કિશોર હતો.[પેરા ૧૩] [૫૭૮-એફ]

૨.૨ અધિનિયમની યોજના અનુસાર, જ્યારે તે વ્યક્તિની હાજરીના આધારે સમિતિ અથવા બોર્ડને સ્પષ્ટ થાય છે કે તે વ્યક્તિ બાળક છે, ત્યારે બોર્ડ અથવા સમિતિ વયની વધુ પુષ્ટિ માટે રાહ જોયા વિના સક્ય તે જલ્દી બાળકની ઉંમરને જણાવતા અવલોકનો રેકૉર્ડ કરશે.તેથી, વય નક્કી કરવાનો પ્રથમ પ્રયાસ બોર્ડ અથવા સમિતિ સમક્ષ લાવવામાં આવે ત્યારે વ્યક્તિના શારીરિક દેખાવનું મૂલ્યાંકન કરવાનો છે.તે માત્ર શંકાના કિસ્સામાં, પુરાવા માંગીને વય નિર્ધારણની પ્રક્રિયા જરૂરી બને છે.તે તબક્કે, જ્યારે કોઈ વ્યક્તિની ઉંમર લગભગ ૧૮ વર્ષની હોય, ત્યારે ઓસ્સિક્કેશન ટેસ્ટને કાયદા સાથે સંઘર્ષ કરતી વ્યક્તિની અંદાજિત ઉંમર નક્કી કરવા માટે સુસંગત કહી શકાય.જો કે, પરંતુ જ્યારે વ્યક્તિ ૪૦-૫૫ વર્ષની આસપાસ હોય, ત્યારે હાડકાંની રચના વય નક્કી કરવામાં મદદરૂપ થઈ શકતી નથી.[પેરા ૧૫] [૫૭૯-એ-સી]

૨.૩ જ્યારે ઓસ્સિક્કેશન પરીક્ષણ વિશ્વસનીય અને વિશ્વસનીય પરિણામો આપી શકતું નથી, ત્યારે આવા પરીક્ષણને ઘટનાની તારીખે સંબંધિત વ્યક્તિની ઉંમર નક્કી કરવા માટે આધાર બનાવી શકાતો નથી.તેથી, અપીલકર્તાની

ઉંમર શોધવા માટે કોઈ અધારભુત વિશ્વસનીય તબીબી પુરાવાની ગેરહાજરીમાં, વર્ષ ૨૦૨૦માં જ્યારે અપીલકર્તા ૫૫ વર્ષનો હતો ત્યારે હાથ ધરવામાં આવેલ ઓર્થોડોન્ટિક્સ ટેસ્ટ ઘટનાની તારીખે તેને કિશોર જાહેર કરવા માટે નિર્ણાયક ન હોઈ શકે.ઉપરોક્ત હકીકત ઉપરાંત, ઘટનાની તારીખ પહેલાં શસ્ત્ર લાઈસન્સ મેળવવા માટે પોતે અપીલકર્તા દ્વારા અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે.આવી અરજીમાં, તેણે તેની જન્મ તારીખ ૩૦/૧૨/૧૯૬૧ આપી છે જે તેને ઘટનાની તારીખે એટલે કે ૨૦/૭/૧૯૮૨ ૨૧ વર્ષની વય બનાવે છે.કોર્ટ વય નક્કી કરવા માટે અન્ય કોઈપણ સુસંગત અને વિશ્વસનીય સામગ્રીને ધ્યાનમાં લેવાથી બાકાત નથી કારણ કે કાયદાની કલમ ૯૪ની પેટા-કલમ (૨) માં ઉલ્લેખિત ત્રણેય ઘટનાઓ કાં તો ઉપલબ્ધ નથી અથવા વિશ્વસનીય અને વિશ્વસનીય હોવાનું જણાતું નથી.અપીલકર્તા દ્વારા ઘટનાની તારીખના ઘણા પહેલા હસ્તાક્ષરિત દસ્તાવેજ હોવાથી, અપીલકર્તાને ઘટનાની તારીખે કિશોર ગણી શકાય નહીં કારણ કે શસ્ત્ર લાઈસન્સ મેળવવા માટે રજૂ કરેલી અરજી મુજબ તેની ઉંમર ૨૧ વર્ષથી વધુ હતી. [પારસ ૧૫,૧૬] [૫૭૯-ડી-એચ]

૩.૧ સાક્ષીના આંશિક નિવેદન પર વિશ્વાસ કરી શકાય છે, ભલે નિવેદનના અમુક ભાગ પર અદાલત દ્વારા વિશ્વાસ ન કરવામાં આવે.અેકમા ખોટા તો બધામા ખોટા એ ભારતની અદાલતો દ્વારા લાગુ કરાયેલો નિયમ નથી.તેથી,

માત્ર એટલા માટે કે ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીને અન્ય આરોપીના સંદર્ભમાં માનવામાં આવતો ન હતો, તેથી વર્તમાન અપીલકર્તાની સામે ઉપરોક્ત સાક્ષીની જુબાનીની અવગણના કરી શકાતી નથી.હજુ પણ આગળ, ફરિયાદી પક્ષે તે ઘટનાના સાક્ષી હોય તેવા તમામ સાક્ષીઓની તપાસ કરવી જરૂરી નથી.તે પુરાવાની ગુણવત્તા છે જે ફોજદારી સુનાવણીમાં સુસંગત છે, માત્રામાં નહીં.તેથી, મૃતકના ભાઈની તપાસ ન થવાને કોઈ પરિણામ હોવાનું ન કહી શકાય.[પરિચ્છેદ ૧૮,૧૯] [૫૮૦-સી; ૫૮૧-ડી-ઈ]

૩.૨ ડૉક્ટર (પીડબ્લ્યુ-૪) ના નિવેદન સાથે મૌખિક પુરાવા સૂચવે છે કે મૃતકના માથા પરની ઇજાઓ બોથડ હથિયારને કારણે થઈ હતી.સાક્ષી દ્વારા સોગંદ ઉપરની જુબાનીમા જણાવેલ કે બોથડ હથિયાર વર્તમાન અપીલકર્તાના હાથમાંની લાઠી છે.લાઠી ગામલોકોમાં સામાન્ય વસ્તુ હોઈ શકે છે પરંતુ ગુનાના હથિયાર તરીકે લાઠીનો ઉપયોગ એ નીચેની અદાલતો દ્વારા નોંધાયેલ હકીકતનો તારણ છે.પોસ્ટમોર્ટમ રિપોર્ટ અનુસાર, મૃતકને ઘણી ઇજાઓ થઈ હતી જે એકથી વધુ વ્યક્તિ દ્વારા હુમલો દર્શાવે છે.ઇજાઓની પ્રકૃતિ એ પણ દર્શાવે છે કે સખત અને બોથડ વસ્તુ તેમજ તીક્ષ્ણ ધારવાળા હથિયારોનો ઉપયોગ ઇજાઓ પહોંચાડવા માટે કરવામાં આવ્યો હતો.તે અપીલકર્તા છે જે લાઠીથી સજ્જ હતો જ્યારે અન્ય દોષિત આરોપી કુહાડીથી સજ્જ હતો. મૃતકને જે કપાયેલો ઘા લાગ્યો હતો તે કુહાડીથી

શક્ય હતો. અહેવાલ મુજબ, મૃતકની વ્યક્તિ પર કુહાડી અને લાઠીના કારણે પૂરતી સંખ્યામાં ઇજાઓ થઈ છે.જો કે, ટ્રાયલ કોર્ટ તેમજ ઉચ્ચ અદાલતે અપીલકર્તા સામે અપરાધના નિષ્કર્ષને ફેરવવા માટે સમગ્ર પુરાવાની પ્રશંસા કરી હતી.[પારસ ૨૧-૨૩] [૫૮૨-ડી-જી]

અબુઝર હુસૈન ઉર્ફે ગુલામ હુસૈન વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય (૨૦૧૨) ૧૦ એસસીસી ૪૮૯:[૨૦૧૨] ૯ એસસીઆર ૨૪૪; અર્જુન પંડિતરાવ ખોટકર વિરુદ્ધ કૈલાશ કુશાનરાવ ગોરંટ્યાલ અને અન્યો (૨૦૨૦) ૭ એસસીસી ૧; ઈલનગોવન વિરુદ્ધ તમિલનાડુ રાજ્ય (૨૦૨૦) ૧૦ એસસીસી ૫૩૩-પર આધાર રાખ્યો હતો.

કેસ કાયદો સંદર્ભ

[૨૦૧૨] ૯ એસસીઆર ૨૪૪	પર આધાર રાખે છે	પેરા ૯
(૨૦૨૦) ૭ એસસીસી ૧	પર આધાર રાખે છે	પેરા ૧૫
(૨૦૨૦) ૧૦ એસસીસી ૫૩૩	પર આધાર રાખે છે	પેરા ૧૮

ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન:ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૭૫/૨૦૨૧.

ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૨૧૦૨/૧૯૮૩ માં અલ્હાબાદ ખાતેની
હાઈકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેચરના ૨૨/૦૪/૨૦૨૦ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

ગોપાલ શંકરનારાયણન, પરિષ્ક વકીલ, પ્રણવ સચદેવા, જતિન
ભારદ્વાજ, સુદેશ કુમાર સિંહ, સુશ્રી નેહા રાઠી, અંકિત ગોયલ, આર. કે. ગુપ્તા,
અભિનવ કૌશિક, હાજર પક્ષોના વકીલો.

કોર્ટનો ચુકાદો

હેમંત ગુપ્તા, જે. દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

રજા મંજૂર કરવામાં આવી .

૧. અલ્હાબાદ ખાતેની હાઈકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેચર દ્વારા પસાર કરાયેલા
૨૨/૪/૨૦૨૦ ના આદેશ સામે હાલની અપીલ દાખલ કરવામાં આવી છે.ઉપરોક્ત
આદેશમાં, અપીલકર્તા દ્વારા ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ની કલમ ૩૪ સાથે

વાંચતા કલમ ૨૪૨ હેઠળ ગુના માટે તેની દોષિતતા સામે દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલને ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

૨. આ અદાલત સમક્ષ, અપીલકર્તાએ અન્ય બાબતોની સાથે ૨૦/૭/૧૯૮૨ ના રોજ કિશોર તે આધાર પર જામીન માટે અરજી દાખલ કરી હતી કિશોરત્વની અરજીના સમર્થનમાં, અપીલકર્તાએ પંચાયત દ્વારા જાળવવામાં આવેલા પારિવારિક રજિસ્ટર, આધાર કાર્ડ અને વર્ષ ૧૯૮૨માં હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશ પર આધાર રાખ્યો હતો. ઉપરોક્ત આદેશમાં, ઉચ્ચ અદાલતે રેડિયોલોજિસ્ટના અહેવાલના આધારે જામીન આપ્યા હતા કે તે સમયે અપીલકર્તાની ઉંમર ૧૫.૫-૧૭.૫ વર્ષની વચ્ચે હતી. અપીલકર્તાએ વધુમાં જણાવ્યું છે કે તેણે હાઈકોર્ટ સમક્ષ ગુનાના સમયે કિશોર હોવાનો દાવો કરતી ફોજદારી પરચુરણ અરજી દાખલ કરી હતી પરંતુ ઉપરોક્ત અરજી પર નિર્ણય લેવામાં આવ્યો ન હતો અને અપીલને ગુણદોષના આધારે ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

૩. અપીલકર્તા દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા ઉપરોક્ત દાવાને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલતે ૨૦/૭/૨૦૨૦ પર નીચેનો આદેશ પસાર કર્યો:

“અરજદારના વિદ્વાન વકીલ શ્રી પ્રણવ સચદેવને થોડા સમય માટે સાંભળ્યા પછી, અમારો મત છે કે ૨૦૧૫ માં દાખલ કરવામાં આવેલી વિવિધ અરજી, જે કાર્યાલયના સમયે અરજદારની કિશોરતાનો દાવો કરે છે, જેનો હજી નિર્ણય લેવામાં આવ્યો નથી, તેનો નિર્ણય હાઈકોર્ટ દ્વારા આજથી ચાર અઠવાડિયાના સમયગાળામાં લેવામાં આવે અને જો શક્ય હોય તો તે પછી બે અઠવાડિયાની અંદર ચુકાદો આપવામાં આવે.

મુલત્વી.

ઉદ્દેખ કરવાની સ્વતંત્રતા.”

૪. તે પછી, હાઈકોર્ટે મેડિકલ બોર્ડનો અહેવાલ માંગ્યો હતો.(૧) પ્રોફેસર એ. એ. મેહટી, ચીફ મેડિકલ સુપ્રિટેન્ડન્ટ, જી. એમ. અને એસોસિએટેડ હોસ્પિટલ્સ, લખનૌ, (૨) ડૉ. મૌસમી સિંહ, એડિશનલ પ્રોફેસર, ફોરેન્સિક મેડિસિન એન્ડ ટેક્સિકોલોજી, (૩) ડૉ. ગરિમા સહગલ, એસોસિએટ પ્રોફેસર, એનાટોમી વિભાગ, (૪) પ્રો.પવિત્રા રસ્તોગી, પિરિઓડોન્ટોલોજી વિભાગ, કિંગ જ્યોર્જ મેડિકલ યુનિવર્સિટી અને (૫) ડૉ. સુકૃતિ કુમાર, સહાયક પ્રોફેસર,

રેડિયોડાયગ્નોસિસ વિભાગ, કેન્જીએમયુ, યુપી, લખનૌ.મેડિકલ બોર્ડ હાઈકોર્ટમાં ૮/૯/૨૦૨૦ પર રજૂ કરેલા તેના અહેવાલમાં અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે અપીલકર્તાની ઉંમર ૪૦-૫૫ વર્ષની વચ્ચે છે.રાજ્ય અને માહિતી આપનારએ આ અહેવાલ સામે વાંધો ઉઠાવ્યો હતો.વધુમાં, ઘટના બનવાના થોડા દિવસો પછી ૨૪/૭/૧૯૮૨ પર અપીલકર્તાને આપવામાં આવેલી સિંગલ બેરલ બંદૂકનો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો.જો કે, તબીબી અહેવાલના આધારે ઉચ્ચ અદાલતે આ અદાલતને પોતાનો આદેશ સુપરત કર્યો હતો જેમાં જણાવ્યું હતું કે અપીલકર્તા ગુનો આચરવાની તારીખે સગીર હતો.હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલા તારણો આ રીતે છે:

“૪૩. અમે મુર્કરબ અને અન્યો વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્યમાં કરવામાં આવેલા અવલોકનોના પ્રકાશમાં પ્રથમ ફ્લશમાં ઉપરોક્ત રજૂઆતથી પ્રભાવિત થયા હતા, જેમાં કોર્ટે ઓલ ઇન્ડિયા ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેડિકલ સાયન્સિસ (એઈમ્સ) નવી દિલ્હી દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલા વય નિર્ધારણ અહેવાલને નકારી કાઢ્યો હતો, પરંતુ ઊંડી તપાસ પર, અમને આ રજૂઆતમાં કોઈ બળ મળ્યું નથી.મુર્કરબના કેસમાં હકીકતો ખૂબ જ નિર્ણાયક હતી જે અહીં નથી.વર્તમાન કેસમાં, એ હકીકત સિવાય કે આરોપી-અપીલકર્તાને ૨૪/૭/૧૯૮૨ પર બંદૂકનું લાઈસન્સ આપવામાં આવ્યું હતું, જે ઘટનાની તારીખ પછી

એટલે કે ૨૦/૭/૧૯૮૨ છે, બીજું કંઈ રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યું નથી.તે જ શંકા પેદા કરી શકે છે.પરંતુ શંકા ગમે તેટલી મજબૂત હોય, તે સાબિતીનું સ્થાન ન લઈ શકે.માહિતી આપનાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા વાંધાઓનું અવલોકન એ આધારો સૂચવતું નથી કે જેના પર મેડિકલ બોર્ડના સભ્યની તપાસ કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે અને બીજું, માહિતી આપનાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા વાંધાઓ સાથે આવી કોઈ સામગ્રી જોડવામાં આવી નથી, જેના આધારે અમે પ્રથમ દૃષ્ટિએ મેડિકલ બોર્ડના સભ્યને બોલાવવામાં સંતોષ અનુભવી શકીએ.તદનુસાર, અમે તબીબી બોર્ડના સભ્યને કોસ-એક્ઝામિનેશન માટે બોલાવવા માટે માહિતી આપનાર માટે વિદ્વાન સલાહકાર દ્વારા વિનંતી કરાયેલ રજૂઆતને નકારી કાઢીએ છીએ.

૪૪. પક્ષકારોની વિરોધાભાસી રજૂઆતો, કેસના બદલાતા સંજોગો અને મુર્કરબ અને અન્યો (સુપ્રા) દ્વારા નિર્ધારિત કાયદા ધ્યાને લીધા પછી, અમે માનીએ છીએ કે ૧૮/૯/૨૦૨૦ તારીખનો તબીબી અહેવાલ સ્વીકારવા યોગ્ય છે, જેમાં આરોપી-અપીલકર્તા-૨ રામ વિજય સિંહની ઉંમર તારીખના ૪૦-૫૫ વર્ષ તરીકે નક્કી કરવામાં

આવી છે.આ ઘટના ૨૦/૭/૧૯૮૨ એટલે કે ૩૮ વર્ષ પહેલાં બની હતી.જ્યારે આરોપી-અપીલકર્તા-૨ રામ વિજય સિંહની ઉંમર તમામ કાલ્પનિક ગણતરીઓ એટલે કે (૫૫-૩૮ = ૧૭ વર્ષ) (૪૦-૩૮ = ૨ વર્ષ) અને મહત્તમ અને લઘુત્તમ વય વચ્ચેના તફાવતની સરેરાશ એટલે કે ૪૮-૩૮ = ૧૦ વર્ષ પર નક્કી કરવામાં આવે છે, ત્યારે આરોપી-અપીલકર્તા-૨ રામ વિજય સિંહની ઉંમર ૧૭ વર્ષથી ઓછી થાય છે.”

૫. આ અદાલતે ૧૩/૧/૨૦૨૧ પર રાજ્ય વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલને બંદૂકના લાઈસન્સ સંબંધિત તમામ મૂળ દસ્તાવેજો રજૂ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.ઉપરોક્ત નિર્દેશને અનુસરીને, રાજ્યએ આર્મ્સ લાઈસન્સ મેળવવા માટે અપીલકર્તા વતી અરજી દાખલ કરી હતી.અરજીના કૉલમ ૨ માં, અપીલકર્તાએ તેની જન્મ તારીખ ૩૦/૧૨/૧૯૬૧ તરીકે આપી છે.આવી અરજી ૨૧/૧૨/૧૯૮૧ પર અથવા તેની આસપાસ દાખલ કરવામાં આવી હતી જેમાં ૨૮/૩/૧૯૮૨ પર પોલીસ રિપોર્ટ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે અપીલકર્તા સામે કોઈ ફોજદારી કેસ નોંધવામાં આવ્યો નથી.તે આધારે, આર્મ્સ લાઈસન્સ માટેની અરજી પર પ્રક્રિયા કરવામાં આવી હતી અને એરિયા મેજિસ્ટ્રેટે લાઈસન્સની

મંજૂરીને સ્વીકાયતા આપી હતી.તેથી આર્મ્સ લાઇસન્સ ૨૪.૭.૧૯૮૨ પર આપવામાં આવ્યું હતું, જે ઘટનાની તારીખ પછી છે.

૬. આ તથ્યાત્મક પૃષ્ઠભૂમિ સાથે, ઘટનાની તારીખ મુજબ એટલે કે, ૨૦/૭/૧૯૮૨ અે અપીલકર્તાની કિશોરતાના પ્રશ્નની તપાસ કરવી જરૂરી છે,

૭. આ અદાલત સમક્ષ કાર્યવાહીની અંતિમતા પછી પણ કિશોરતાની અરજી કોઈપણ તબક્કે ઉઠાવી શકાય તે અંગે કોઈ વિવાદ નથી.વર્તમાન કેસમાં, અપીલકર્તાએ ફોજદારી પરચુરણ અરજી નંબર ૩૮૨૯૧૬/૨૦૧૫ દ્વારા વડી અદાલત સમક્ષ કિશોરતાની અરજી કરી છે.અબુઝર હુસૈન ઉર્ફે ગુલામ હુસૈન વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય તરીકે નોંધાયેલા ચુકાદામાં આ અદાલતે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

“ ૩૯.૧.કેસનો અંતિમ નિકાલ થયા પછી પણ કિશોરાવસ્થાની રજુઆત કોઈપણ તબક્કે કરી શકાય છે.તે પ્રથમ વખત આ અદાલત સમક્ષ તેમજ કેસના અંતિમ નિકાલ પછી પણ ઉઠાવવામાં આવી શકે છે.કિશોરાવસ્થાનીનો રજુઆત કરવામાં વિલંબ એ આવા દાવાને નકારી કાઢવાનો આધાર ન હોઈ શકે.કિશોરતાનીનો

રજીસ્ટ્રાર ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ દબાવવામાં ન આવે તો પણ અપીલમાં ઉઠાવી શકાય છે અને ટ્રાયલ કોર્ટ અને અપીલ કોર્ટમાં દબાવવામાં ન આવે તો પણ આ કોર્ટ સમક્ષ પ્રથમ વખત ઉઠાવી શકાય છે.”

૮. કિશોર ન્યાય (બાળકોની સંભાળ અને સંરક્ષણ) અધિનિયમ, ૨૦૦૦ની કલમ ૭-એ એ ધ્યાને લીધેલ છે કે જ્યારે પણ કોઈ પણ અદાલત સમક્ષ કિશોરતાનો દાવો કરવામાં આવે, ત્યારે અદાલત તપાસ કરશે અને જરૂરી હોય તેવા પુરાવા લેશે. ૨૦૦૦ના કાયદાની જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં, કિશોર ન્યાય (બાળકોની સંભાળ અને સંરક્ષણ) નિયમો, ૨૦૦૭ ઘડવામાં આવ્યા છે. નિયમોના નિયમ ૧૨માં વય નક્કી કરવા માટે અનુસરવાની પ્રક્રિયાનો વિચાર કરવામાં આવ્યો છે. ૨૦૦૦ના કાયદાને કિશોર ન્યાય (બાળકોની સંભાળ અને સંરક્ષણ) અધિનિયમ, ૨૦૧૫ દ્વારા રદ કરવામાં આવ્યો છે. કાયદાની કલમ ૯ (૨) એ ૨૦૦૦ના કાયદાની કલમ ૭-એ જેવી જ જોગવાઈ છે. વય નક્કી કરવાની પ્રક્રિયા હવે કાયદાની કલમ ૯૪નો ભાગ છે જે અગાઉ નિયમોના નિયમ ૧૨નો ભાગ હતી. કાયદાની કલમ ૯૪ આ રીતે વાંચે છે:

“કલમ ૯૪. વયની ધારણા અને નિર્ધારણ

(૧) આ અધિનિયમની કોઈપણ જોગવાઈઓ હેઠળ (પુરાવા આપવાના હેતુ સિવાય) તેની સમક્ષ લાવવામાં આવેલી વ્યક્તિની હાજરીના આધારે સમિતિ અથવા બોર્ડને તે સ્પષ્ટ હોય કે તે વ્યક્તિ બાળક છે, તો સમિતિ અથવા બોર્ડ બાળકની ઉંમર જેટલી નજીક હોય તેટલી જણાવતા આવા નિરીક્ષણની નોંધ કરશે અને વચની વધુ પુષ્ટિ માટે રાહ જોયા વિના, કલમ ૧૪ અથવા કલમ ૩૬ હેઠળ તપાસ સાથે આગળ વધશે.

(૨) જો સમિતિ અથવા બોર્ડ પાસે તેની સમક્ષ લાવવામાં આવેલી વ્યક્તિ બાળક છે કે નહીં તે અંગે શંકા માટે વાજબી આધારો હોય, તો સમિતિ અથવા બોર્ડ, જે પણ હોય તે, પુરાવા મેળવીને, વચ નિર્ધારણની પ્રક્રિયા હાથ ધરશે.

(i) શાળાનું જન્મ પ્રમાણપત્રની તારીખ, અથવા સંબંધિત પરીક્ષા બોર્ડનું મેટ્રિક અથવા સમકક્ષ પ્રમાણપત્ર, જો ઉપલબ્ધ હોય તો; અને તેની ગેરહાજરીમાં;

(ii) કોર્પોરેશન અથવા મ્યુનિસિપલ ઓથોરિટી અથવા પંચાયત દ્વારા આપવામાં આવેલ જન્મ પ્રમાણપત્ર;

(iii) અને માત્ર (i) અને (ii) થી વધુની ગેરહાજરીમાં, વચ નિર્ધારણ સમિતિ અથવા બોર્ડના આદેશ પર હાથ ધરવામાં આવેલ અસ્થિમય

પરીક્ષણ અથવા અન્ય કોઈપણ નવીનતમ તબીબી વય નિર્ધારણ
પરીક્ષણ દ્વારા કરવામાં આવશે:

પરંતુ સમિતિ અથવા બોર્ડના આદેશ પર હાથ ધરવામાં આવેલી આવી
વય નિર્ધારણ પરીક્ષા આવા આદેશની તારીખથી પંદર દિવસની અંદર
પૂર્ણ કરવામાં આવશે.

(૩) સમિતિ અથવા બોર્ડ દ્વારા તેની સમક્ષ આ રીતે લાવવામાં
આવેલી વ્યક્તિની ઉંમર તરીકે નોંધાયેલી ઉંમર, આ કાયદાના હેતુ
માટે, તે વ્યક્તિની સાચી ઉંમર માનવામાં આવશે.”

૯. અબુઝર હુસૈનના ચુકાદામાં કાયદાની કલમ ૭-એ અને નિયમોના

નિયમ ૧૨ પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો. નિયમોના નિયમ ૧૨ (૩) (બી) નું
અવલોકન દર્શાવે છે કે કલમ (i), (ii) અથવા (iii) માં ઉલ્લેખિત દસ્તાવેજોની
ગેરહાજરીમાં, યોગ્ય રીતે રચાયેલા મેડિકલ બોર્ડ પાસેથી તબીબી અભિપ્રાય
માંગવામાં આવશે, જે કિશોર અથવા બાળકની ઉંમર જાહેર કરશે. વધુમાં એવી
જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે જે કિસ્સામાં વયની ચોક્કસ આકારણી કરી શકાતી
નથી, તે કિસ્સામાં કોર્ટ અથવા કિશોર ન્યાય બોર્ડ, જો જરૂરી માનવામાં આવે તો,
બાળક અથવા કિશોરને એક વર્ષના ગાળા દરમિયાન તેની/તેણીની ઉંમરને નીચલી

બાજુએ ધ્યાનમાં લઈને લાભ આપે છે.જો કે, એ નોંધવું જોઈએ કે કાયદાની કલમ ૯૪ માં વચમર્યાદાનો લાભ આપવાની કોઈ અનુરૂપ જોગવાઈ નથી.

૧૦. એ સાચું છે કે, વર્તમાન કિસ્સામાં, શાળા અથવા મેટ્રિક અથવા સમકક્ષ પ્રમાણપત્ર અથવા કોર્પોરેશન અથવા મ્યુનિસિપલ ઓથોરિટી અથવા પંચાયત દ્વારા આપવામાં આવેલ કોઈ જન્મ પ્રમાણપત્ર નથી.તેથી, કાયદાની કલમ ૯૪ (૨) ની કલમ (iii) ઓરિસિફિકેશન ટેસ્ટ અથવા સમિતિ અથવા બોર્ડના આદેશ પર હાથ ધરવામાં આવેલી અન્ય કોઈપણ તાજેતરની તબીબી વય નિર્ધારણ પરીક્ષા દ્વારા વય નક્કી કરવા માટે અમલમાં આવે છે.

૧૧. અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી ગોપાલ શંકરનારાયણને દલીલ કરી હતી કે આરોપીની ઉંમર વર્ષ ૧૯૮૨માં ૧૫.૫-૧૭.૫ વર્ષ હોવાનું ધ્યાનમાં રાખીને હાઈકોર્ટ દ્વારા તેને જામીન આપવામાં આવ્યા હતા.તેથી, અપીલકર્તાને ઉપરોક્ત આદેશના પ્રકાશમાં કિશોર તરીકે ગણવા જોઈએ.એવી દલીલ કરવામાં આવી કે હવે રજૂ કરાયેલા તબીબી અહેવાલ મુજબ મહત્તમ વય ૫૫ વર્ષ હોવા છતાં, અપીલકર્તા ઘટનાની તારીખે હજુ પણ ૧૮ વર્ષથી ઓછી હશે.એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી કે નિયમોના નિયમ ૧૨ (૩) (બી) માં સમાવિષ્ટ પ્રક્રિયા હવે કાયદાની કલમ ૯૪નો ભાગ છે. તેથી, એકવાર કાયદાએ

કિશોરાવસ્થા નક્કી કરવાના આધાર તરીકે અસ્થિબંધન પરીક્ષણ પૂરું પાડ્યું હોય, તો આવા અસ્થિબંધન પરીક્ષણના તારણોને અવગણી શકાય નહીં.

૧૨. તેનાથી વિપરીત, શ્રી ગોયલે દલીલ કરી હતી કે નિયમોના નિયમ ૧૨ (૩) (બી) હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલી પ્રક્રિયા કાયદામાં સમાવિષ્ટ પ્રક્રિયાથી ભૌતિક રીતે અલગ નથી. હકીકતમાં, નિયમોમાં વય એક વર્ષ ઘટાડવાની અદાલતને આપવામાં આવેલી વિવેકબુદ્ધિને અવગણવામાં આવી છે. તેમણે **મુર્કરજી**માં આ અદાલતના ચુકાદા પર વધુ આધાર રાખ્યો હતો જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે અદાલતોએ અવલોકન કર્યું છે કે રેડિયોલોજીકલ તપાસ દ્વારા આપવામાં આવેલ પુરાવા વ્યક્તિની ઉંમર નક્કી કરવા માટે ઉપયોગી માર્ગદર્શક પરિબળ છે પરંતુ પુરાવા નિર્ણાયક અને નિર્વિવાદ પ્રકૃતિના નથી અને તે ભૂલની મર્યાદાને આધિન છે. વ્યક્તિની ઉંમર અંગેના તબીબી પુરાવા ખૂબ જ ઉપયોગી માર્ગદર્શક પરિબળ હોવા છતાં નિર્ણાયક નથી અને તેને અન્ય સંજોગો સાથે ધ્યાનમાં લેવા પડે છે. વધુમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે અપીલકર્તાઓ ત્રીસ વર્ષની વય વટાવી ગયા હોય ત્યારે ઓસ્સિફિકેશન ટેસ્ટને નિર્ણાયક ગણી શકાય નહીં, જે ધ્યાનમાં લેવાનું એક મહત્વપૂર્ણ પરિબળ છે કારણ કે વય ચોકસાઈ સાથે નક્કી કરી શકાતી નથી. તે નીચે પ્રમાણે ઠરાવવામાં આવ્યું હતું:

“૨૬. આ કેસના સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, વ્યક્તિની ઉંમર અંગે અંધ અને યાંત્રિક દ્રષ્ટિકોણ માત્ર રેડિયોલોજીકલ તપાસ દ્વારા તબીબી અભિપ્રાયના આધારે અપનાવી શકાતો નથી.પાના નં ૩૧ મોદીના મેડિકલ જ્યુરિસપ્રુડેન્સ એન્ડ ટોક્સિકોલોજીના પાઠ્યપુસ્તકની ૨૦મી આવૃત્તિમાં નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું છે:

“યુવાન વ્યક્તિઓની વય નક્કી કરવા માટે શરીરના બંને બાજુના ઉપલા અથવા નીચલા છેડાના કોઈપણ મુખ્ય સાંધાના રેડિયોગ્રામ લેવા જોઈએ, નીચે આપેલા કોષ્ટક અનુસાર અભિપ્રાય આપવો જોઈએ, પરંતુ એ યાદ રાખવું જોઈએ કે આ કોષ્ટક પર વધુ પડતી નિર્ભરતા ન રાખવી જોઈએ કારણ કે તે માત્ર સરેરાશ સૂચવે છે અને વિકાસની વિચિત્રતાને કારણે તે જ પ્રાંતના વ્યક્તિગત કિસ્સાઓમાં પણ બદલાય તેવી શક્યતા છે.”

અદાલતોએ આ હકીકતની ન્યાયિક નોંધ લીધી છે અને હંમેશા એવું માન્યું છે કે કિરણોત્સર્ગી તપાસ દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલા પુરાવા નિઃશંકપણે વ્યક્તિની ઉંમર નક્કી કરવા માટે ઉપયોગી માર્ગદર્શક પરિબળ છે પરંતુ પુરાવા નિર્ણાયક અને નિર્વિવાદ પ્રકૃતિના નથી અને

તે ભૂલની મર્યાદાને આધિન છે.વ્યક્તિની ઉંમર અંગેના તબીબી પુરાવા ખૂબ જ ઉપયોગી માર્ગદર્શક પરિબળ હોવા છતાં નિર્ણાયક નથી અને તેને અન્ય સંજોગો સાથે ધ્યાનમાં લેવા પડે છે.

૨૭. તાજેતરના ચુકાદામાં, સ્ટેટ ઓફ એમપી વિરુદ્ધ અનૂપ સિંહ, (૨૦૧૫) ૭ એસસીસી ૭૭૩:(૨૦૧૫) ૪ એસ. સી. સી. (સી. આર. આઈ.) ૨૦૮], એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે ઓર્થોડોન્ટિક્સ ટેસ્ટ એ વય નિર્ધારણ માટેનો એકમાત્ર માપદંડ નથી.બબલૂ પાસીને અનુસરીને [બબલૂ પાસી વિરુદ્ધ ઝારખંડ રાજ્ય, (૨૦૦૮) ૧૩ એસસીસી ૧૩૩:(૨૦૦૮) ૩ એસ. સી. સી. (સી. આર. આઈ.) ૨૬૬] અને અનૂપ સિંહ કેસ [સ્ટેટ ઓફ એમ. પી. વિરુદ્ધ અનૂપ સિંહ, (૨૦૧૫) ૭ એસ. સી. સી. ૭૭૩:(૨૦૧૫) ૪ એસ. સી. સી. (સી. આર. આઈ.) ૨૦૮], અમે માનીએ છીએ કે જ્યારે વ્યક્તિની ઉંમર નક્કી કરવાની વાત આવે ત્યારે અસ્થિબંધન પરીક્ષણને નિર્ણાયક ગણી શકાય નહીં.વધુમાં, અહીં અપીલકર્તાઓએ ચોક્કસપણે ત્રીસ વર્ષની વય વટાવી દીધી છે જે ધ્યાનમાં લેવાનું એક મહત્વપૂર્ણ પરિબળ છે કારણ કે વય ચોકસાઈ સાથે નક્કી કરી શકાતી નથી.હકીકતમાં અપીલકર્તાઓના તબીબી અહેવાલમાં જણાવવામાં

આવ્યું છે કે બંને આરોપીઓની ઉંમર ૨૫ વર્ષથી વધુ હોવાથી ડેન્ટલ એક્સ-રે માટે કોઈ સંકેત મળ્યા ન હતા.

૨૮. આ તબક્કે, આપણે ઉપયોગી રીતે "મધ્ય રાજસ્થાનમાં બાળરોગ જૂથમાં વય અંદાજ માટે કાંડાના અસ્થિબંધનનો અભ્યાસ" લેખનો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ, જે નીચે મુજબ વાંચે છે:

"વ્યક્તિની ઉંમર નક્કી કરવા માટે વિવિધ માપદંડ છે, જેમાંથી દાંત ફાટી નીકળવાના અને હાડકાના અસ્થિભંગની પ્રવૃત્તિઓ મહત્વપૂર્ણ છે. તેમ છતાં, નાની વય જૂથમાં સામાન્ય રીતે એપિફિસલ ફ્યુઝન સાથે ડેન્ટિશન અને ઓસિફિકેશન દ્વારા ઉંમરનું વધુ સચોટ મૂલ્યાંકન કરી શકાય છે.

[સંદર્ભ: ગ્રે એચ ગ્રેની એનાટોમી, ૩૭મી આવૃત્તિ, ચર્ચિલ લિવિંગસ્ટોન એડિશનર્ગ લંડન મેલબોર્ન અને ન્યૂ યોર્ક: ૧૯૯૬; ૩૪૧-૩૪૨];

દાંતની કાળજીપૂર્વક તપાસ અને કાંડાના સાંધા પર અસ્થિબંધન બાળકોમાં ઉંમરના અંદાજ માટે મૂલ્યવાન માહિતી પૂરી પાડે છે.

[સંદર્ભ:પારિખ સી. કે. પરીખનું મેડિકલ જ્યુરિસપ્રુડેન્સ એન્ડ ટોકિસકોલોજીનું પાઠ્યપુસ્તક, પમી આવૃત્તિ, મુંબઈ મેડિકો-લીગલ સેન્ટર કોલાબા:૧૯૯૦; ૪૪-૪૫];

કાંડાના સાંધા પર અસ્થિબંધનના કેન્દ્રના દેખાવમાં ફેરફારો દર્શાવે છે કે જાતિ, આબોહવા, આહાર અને પ્રાદેશિક તથ્યો ખોરાક અનેપ્રાદેશીક કેન્દ્રોનો પ્રભાવ દર્શાવે છે,અસ્થિબંધન કેન્દ્ર ફોર ધ ડેન્ટલ અેન્ડ રેડીયસ અેન્ડખઉલ્ના જે વર્તમાન અભ્યાસ સાથે સુસંગત છે, જેમાં પરિષ્ઠ પ્રદર્શનકારી ડૉ. આશુતોષ શ્રીવાસ્તવ અને અન્ય ડોક્ટરોની ટીમ, જર્નલ ઓફ ઇન્ડિયન એકેડેમી ઓફ ફોરેન્સિક મેડિસિન (જે આઈ એ એફ એમ), ૨૦૦૪; ૨૬ (૪) દ્વારા "મધ્ય રાજસ્થાનમાં બાળરોગ જૂથમાં વય અંદાજ માટે કાંડાના અસ્થિબંધનનો અભ્યાસ" લેખમાં દર્શાવવામાં આવ્યો છે.આઈ એસ એસ એ ૦૯૭૧-૦૯૭૩].

૨૯. વર્તમાન કેસમાં તેમની શારીરિક, દંત અને ફિંગરોટ્સર્ગી તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી.ખોપરી (એપી અને લેટરલ વ્યૂ), સ્ટર્નમ (એપી અને લેટરલ વ્યૂ) અને સેક્રમ (લેટરલ વ્યૂ) ની રેડિયોલોજીકલ તપાસની સલાહ આપવામાં આવી હતી અને કરવામાં આવી હતી.તબીબી અહેવાલ મુજબ, ડેન્ટલ એક્સ-રે માટે કોઈ સંકેત મળ્યા ન હતા કારણ કે બંને આરોપીઓની ઉંમર ૨૫ વર્ષથી વધુ હતી.તેથી, ઓસ્ટિફિકેશન ટેસ્ટ પર આધારિત વય નિર્ધારણ ઉપયોગી હોઈ શકે છે, પરંતુ તે નિર્ણાયક નથી.એક્સ-રે ઓસ્ટિફિકેશન પરીક્ષણ કોઈ પણ રીતે એટલું અચૂક અને સચોટ પરીક્ષણ ન હોઈ શકે કે જે વ્યક્તિના જીવનના વર્ષો અને દિવસોની સાચી સંખ્યા સૂચવે.”

૧૩. અપીલકર્તા દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલોમાં અમને કોઈ યોગ્યતા દેખાતી નથી.જામીન હુકમના સમર્થનમાં તબીબી અહેવાલ ઉપલબ્ધ નથી.જામીન આપતો આવો આદેશ અપીલકર્તાની ઉંમરનું નિર્ણાયક નિર્ધારણ ન હોઈ શકે.તે સુનાવણી બાકી રહેલા જામીનનો વચગાળાનો આદેશ હતો પરંતુ તબીબી અહેવાલની ગેરહાજરીમાં, તે નિર્ણાયક રીતે નકારી શકાય નહીં કે અપીલકર્તા ઘટનાની તારીખે કિશોર હતો.

૧૪. આપણે જોઈએ છીએ કે નિયમ ૧૨માં નિર્ધારિત પ્રક્રિયા વ્યક્તિની ઉંમર નક્કી કરવા માટે કાયદાની કલમ ૯૪ની જોગવાઈઓથી ભૌતિક રીતે અલગ નથી.તેમાં નાના ફેરફારો છે કારણ કે નિયમ ૧૨ (૩) (એ) (i) અને (ii) ને ભાષામાં થોડો ફેરફાર સાથે જોડવામાં આવ્યા છે.કાયદાની કલમ ૯૪માં નિયમોના નિયમ ૧૨ (૩) (બી) માં જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી તેમ બાળક અથવા કિશોરને આપવામાં આવતી વય મર્યાદાના લાભ અંગેની જોગવાઈઓ નથી.કાયદાની કલમ ૯૪ના કાયદા સાથે અસ્થિકરણ પરીક્ષણના મહત્વમાં કોઈ ફેરફાર થયો નથી. નિયમોના નિયમ ૧૨ હેઠળ ઓરિસફિકેશન પરીક્ષણની વિશ્વસનીયતા ફરીથી સંવેદનશીલ છે.

૧૫. કાયદાની યોજના અનુસાર, જ્યારે તે વ્યક્તિની હાજરીના આધારે સમિતિ અથવા બોર્ડને સ્પષ્ટ થાય છે કે, તે વ્યક્તિ બાળક છે, ત્યારે બોર્ડ અથવા સમિતિ વયની વધુ પુષ્ટિ માટે રાહ જોયા વિના બાળકની ઉંમર દર્શાવતા અવલોકનો રેકૉર્ડ કરશે.તેથી, વય નક્કી કરવાનો પ્રથમ પ્રયાસ બોર્ડ અથવા સમિતિ સમક્ષ લાવવામાં આવે ત્યારે વ્યક્તિના શારીરિક દેખાવનું મૂલ્યાંકન કરવાનો છે.તે માત્ર શંકાના કિસ્સામાં, પુરાવા માંગીને વય નિર્ધારણની પ્રક્રિયા જરૂરી બને છે.તે તબક્કે, જ્યારે કોઈ વ્યક્તિની ઉંમર લગભગ ૧૮ વર્ષની હોય, ત્યારે ઓરિસફિકેશન ટેસ્ટને કાયદા સાથે સંઘર્ષ કરતી વ્યક્તિની અંદાજિત ઉંમર નક્કી કરવા માટે સુસંગત કહી

શકાય.જો કે, જ્યારે વ્યક્તિ ૪૦-૫૫ વર્ષની આસપાસ હોય, ત્યારે હાડકાંની રચના વય નક્કી કરવામાં મદદરૂપ થઈ શકતી નથી. **અર્જુન પંડિતરાવ ખોટકર વિરુદ્ધ કૈલાશ કુશાનરાવ ગોરંટ્યાલ અને અન્યો**ના કેસમાં આ અદાલતે પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨ની કલમ ૬૫બી હેઠળ જરૂરી પ્રમાણપત્રના સંદર્ભમાં જણાવ્યું હતું કે, લેટિન મેગ્જમ, લેક્સ નોન કોગિટ એડ ઇમ્પોસિબિલિયા અનુસાર, કાયદો અશક્યની માંગ કરતો નથી.આમ, જ્યારે અસ્થિકરણ પરીક્ષણ અધારભુત અને વિશ્વસનીય પરિણામો આપી શકતું નથી, ત્યારે આવા પરીક્ષણને ઘટનાની તારીખે સંબંધિત વ્યક્તિની ઉંમર નક્કી કરવા માટે આધાર બનાવી શકાતો નથી.તેથી, અપીલકર્તાની ઉંમર શોધવા માટે કોઈ ભરોસાપાત્ર તબીબી પુરાવાની ગેરહાજરીમાં, વર્ષ ૨૦૨૦માં જ્યારે અપીલકર્તા ૫૫ વર્ષનો હતો ત્યારે હાથ ધરવામાં આવેલ ઓરિસિફિકેશન ટેસ્ટ ઘટનાની તારીખે તેને કિશોર જાહેર કરવા માટે નિર્ણાયક ન હોઈ શકે.

૧૬. ઉપરોક્ત હકીકત ઉપરાંત, ઘટનાની તારીખ પહેલાં શસ્ત્ર લાઈસન્સ મેળવવા માટે પોતે અપીલકર્તા દ્વારા અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે.આવી અરજીમાં, તેણે તેની જન્મ તારીખ ૩૦/૧૨/૧૯૬૧ આપી છે જે તેને ઘટનાની તારીખે એટલે કે ૨૦/૭/૧૯૮૨, ૨૧ વર્ષની વય બનાવે છે..કોર્ટ વય નક્કી કરવા માટે અન્ય કોઈપણ સુસંગત અને વિશ્વસનીય સામગ્રીને ધ્યાનમાં લેવાથી બાકાત નથી કારણ કે કાયદાની કલમ ૯૪ની પેટા-કલમ (૨) માં ઉલ્લેખિત

ત્રણેય ઘટનાઓ કાં તો ઉપલબ્ધ નથી અથવા વિશ્વસનીય અને વિશ્વસનીય હોવાનું જણાતું નથી. ઘટનાની તારીખના ઘણા પહેલા અપીલકર્તા દ્વારા હસ્તાક્ષરિત દસ્તાવેજ હોવાથી, અમારો અભિપ્રાય છે કે અપીલકર્તાને ઘટનાની તારીખે કિશોર ગણી શકાય નહીં કારણ કે શસ્ત્ર લાઇસન્સ મેળવવા માટે દાખલ કરેલી અરજી મુજબ તેની ઉંમર ૨૧ વર્ષથી વધુ હતી.

૧૭. ગુણદોષ પર, અપીલકર્તાની દલીલ હતી કે મૃતકના ભાઈ ગિરેન્દ્ર સિંહની ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા તપાસ કરવામાં આવી ન હતી, જોકે રામ નરેશ સિંહ (પીડબ્લ્યુ-૧) અનુસાર, તે મૃતકથી થોડા પગલાં પાછળ ચાલી રહ્યો હતો. આગળ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે પીડબ્લ્યુ-૧ રામ નરેશ સિંહ અનુસાર, ધ્રુવ સિંહે લાઠી તરીકે બરછીનો ઉપયોગ કર્યો હતો, જોકે પ્રથમ સંસ્કરણ એ હતું કે ધ્રુવે બરછીનો ઉપયોગ કર્યો હતો. દલીલ એ હતી કે રામ નરેશ સિંહ (પીડબ્લ્યુ-૧) ને ધ્રુવ સિંહની ભૂમિકા માટે અવિશ્વાસ કરવામાં આવ્યો છે અને તેથી અપીલકર્તાની ભૂમિકા નક્કી કરવામાં તેના પર ભરોસો કરી શકાતો નથી.

૧૮. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલોમાં અમને કોઈ યોગ્યતા દેખાતી નથી. સાક્ષીના આંશિક નિવેદન પર વિશ્વાસ કરી શકાય છે, ભલે નિવેદનના અમુક ભાગ પર અદાલત દ્વારા વિશ્વાસ ન કરવામાં

આવે. અેક મા ખોટા તો બધામા ખોટા એ ભારતની અદાલતો દ્વારા લાગુ કરાયેલો નિયમ નથી.આ અદાલતે તાજેતરમાં *ઇલનગોવન વિરુદ્ધ તમિલનાડુ રાજ્ય* તરીકે નોંધાયેલા ચુકાદામાં જણાવ્યું હતું કે ભારતીય અદાલતો હંમેશા આ સિદ્ધાંતને લાગુ કરવામાં અનિચ્છા ધરાવે છે કારણ કે તે માત્ર સાવચેતીનો નિયમ છે.તે નીચે પ્રમાણે રાખવામાં આવ્યું હતું:-

“૧૧. અપીલકર્તાના વકીલે અંતે દલીલ કરી હતી કે એકવાર સાક્ષીઓને સહ-આરોપીના સંદર્ભમાં અવિશ્વાસ કરવામાં આવ્યા પછી, વર્તમાન આરોપીના સંદર્ભમાં તેમની જુબાની પણ નકારી કાઢવી જોઈએ.વકીલ, અસરકારક રીતે, કાનૂની કહેવત "ફોલ્સસ ઇન થુનો, ફોલ્સસ ઇન ઓમ્નિબસ" પર આધાર રાખે છે, જે ભારતીય અદાલતો હંમેશા લાગુ કરવા માટે અનિચ્છા ધરાવે છે.આ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચ, ૧૯૫૭માં *નિસાર અલી વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય* કેસમાં હતી. [*નિસાર અલી વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય*, એ આઈ આ ૧૯૫૭ એસ સી ૩૬૬:૧૯૫૭ ફિ એલજે ૫૫૦] એ આ મુદ્દા પર નીચે મુજબ મત આપ્યો હતો:(એર પી.૩૬૮, પેરા ૯-૧૦)

“૯. ત્યારબાદ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સાક્ષીઓએ કુદ્રત ઉદ્ધાને ખોટી રીતે ફસાવ્યા હતા અને તેના કારણે અદાલતે

અપીલકર્તાની વિરુદ્ધમાં પણ આ સાક્ષીઓની જુબાનીને નકારી કાઢવી જોઈતી હતી. જાણીતા મેગ્જમ ફાલ્સસ ઇન યુનો ફોલ્સસ ઇન અોમનીબસ પર અપીલકર્તા દ્વારા આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો. દલીલ કરવામાં આવી હતી કે, જે સાક્ષીઓએ પણ કુદ્રત ઉદ્ધા વિરુદ્ધ અપીલકર્તાને છરી સોંપી હોવાનું કહીને જુબાની આપી હતી, તેમને નીચેની અદાલતોએ તેમની વિરુદ્ધ માન્યા ન હતા, તેથી ઉચ્ચ અદાલતે અપીલકર્તાને દોષિત ઠેરવવા માટે આ સાક્ષીઓના પુરાવા સ્વીકારવા ન જોઈએ. આ કહેવતને ભારતમાં વિવિધ અધિકારક્ષેત્રોમાં સામાન્ય સ્વીકૃતિ મળી નથી અને ન તો આ કહેવત કાયદાના શાસનનો દરજ્જો ધરાવે છે. આ માત્ર સાવચેતીનો નિયમ છે. તે માત્ર એટલું જ છે કે આવા કિસ્સાઓમાં જુબાનીની અવગણના થઈ શકે છે અને તેની અવગણના થવી જોઈએ નહીં. એક અમેરિકન લેખકે કહ્યું છે: ‘... ઉક્તિ પોતે જ નકામી છે; પ્રથમ માન્યતાના સંદર્ભમાં. અને બીજું, ઉપયોગિતાના સંદર્ભમાં કારણ કે તે માત્ર જ્યુરીને કહે છે કે તેઓ કોઈ પણ સંજોગોમાં શું કરી શકે છે, તેઓએ શું કરવું જોઈએ અથવા શું ન કરવું જોઈએ તે નહીં, અને તેથી, તે શબ્દોનું અનાવશ્યક સ્વરૂપ છે. તે વ્યવહારમાં પણ હાનિકારક છે.’ [પુરાવા પર વિગમોર, વોલ્યુમ. III, પેરા ૧૦૦૮]

૧૦. આ સિદ્ધાંતમાં માત્ર પુરાવાના વજનનો પ્રશ્ન સામેલ છે જે અદાલત આપેલ સંજોગોમાં લાગુ કરી શકે છે પરંતુ તે "પુરાવાનો ફરજિયાત નિયમ" ન કહેવાય."

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

આ અદાલત દ્વારા આ સિદ્ધાંતનું સતત પાલન કરવામાં આવ્યું છે, તાજેતરમાં રોહતાસ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય [રોહતાસ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય, (૨૦૧૯) ૧૦ એસસીસી ૫૫૪:(૨૦૨૦) ૧ એસ. સી. સી. (સી. આર. આઈ.) ૪૭] અને પુનરાવર્તનની જરૂર નથી."

૧૯. તેથી, માત્ર એટલા માટે કે ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીને અન્ય આરોપીના સંદર્ભમાં માનવામાં આવતો ન હતો, તેથી વર્તમાન અપીલકર્તાની સામે ઉપરોક્ત સાક્ષીની જુબાનીની અવગણના કરી શકાતી નથી.હજુ પણ આગળ, ફરિયાદી પક્ષે તે ઘટનાના સાક્ષી હોય તેવા તમામ સાક્ષીઓની તપાસ કરવી જરૂરી નથી.ફોજદારી સુનાવણીમાં પુરાવાઓની ગુણવત્તા સુસંગત છે, માત્રા નહીં.તેથી, ગિરીન્દ્ર સિંહની બિન-તપાસને કોઈ પરિણામ હોવાનું ન કહી શકાય.

૨૦. અપીલકર્તા સિવાય અન્ય આરોપી શિવ વિજય સિંહને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો, જે કુહાડીથી સજ્જ હતો.ડૉ. શ્યામ મોહન કૃષ્ણ (પીડબ્લ્યુ-૪) એ પોસ્ટમોર્ટમ તપાસ હાથ ધરી છે અને નીચેની ઈજાઓનો અહેવાલ આપ્યો છે:

“૧. ચુંદાચેલ ઘા ૪ સે. મી. x ૨ સે. મી. અસ્થાયી પ્રદેશ પર ડાબા કાનની પાછળ.

૨. ચુંદાચેલ ઘા ૪ સે. મી. x ૧ સે. મી. ઈજાની નીચે ડાબી બાજુએ. નંબર ૧ ત્રાંસા છે.

૩. ૩ સે. મી. ઘા. x ૧ સે. મી. x ડાબા કાનની પાછળ ઓસીસિસ્ટલ પ્રદેશની નજીક પીઠ પર ઊંડું અસ્થિ મૂકવામાં આવ્યું છે.

૪. છુંદાચેલ ઘા ૨ સે. મી. x ૧ સે. મી. ડાબા કપાળની ઉપર ખોપરી ઉપરની ચામડીના આગળના ભાગની ડાબી બાજુએ.

૫. છુંદાચેલ ઘા ૨ સે. મી. x ૨ સે. મી. ડાબી આંખની મધ્યમાં.

૬. છુંદાચેલ ઘા ૪ સે. મી. x ૨ સે. મી. ગાલ પર.

૭. છુંદાચેલ ઘા ૬ સે. મી. x ૨ સે. મી. ગરદનની ડાબી બાજુએ, મધ્યમાં ત્રાંસા.

૮. છુંદાચેલ ઘા ૫ સે. મી. x ૨ સે. મી. ડાબા ખભાની ટોચ પર.

૯. કપાયેલો ઘા ૬ સે. મી. x ૨ સે. મી. ડાબા ગાલ પર ઊંડા હાડકાંનો ઉપરનો ભાગ ત્રાંસા હોય છે.

૧૦. કપાયેલો ઘા ૪ સે. મી. x ૨ સે. મી. ડાબા ગાલ પર ઈન્જની નીચે હાડકાં ઊંડાણમાં મૂકેલાં છે. નંબર ૯.

૧૧. છાતીની ડાબી બાજુની નીચેનો ભાગ ધસરકુ.પાસું ૫ સે. મી. x ૪ સે. મી.

૧૨. છુદાયેલો ઘા ૩ સે. મી. x ૧ સે. મી. અગ્રવર્તી એક્સિલરી ફોલ્ડ પર ડાબી એક્સિલા પર.

૧૩. છુંદાયેલો ઘા ૮ સે. મી. x ૨ સે. મી. બાજુની બાજુએ ડાબા ઉપલા હાથ પર ત્રાંસુ.

૧૪. કપાયેલો ઘા ૫ સે. મી. x ૨ સે. મી. મધ્યમાં ડાબા કાંડાના ડોર્સમ પર.

૧૫. ગસરકો ૧૦ સે. મી. x ૮ સે. મી. પાછળની ડાબી બાજુ ઉપરનો ભાગ.

૧૬. છુંદાયેલો ઘા ૬ સે. મી. x ૨ સે. મી. છાતીની ડાબી બાજુએ ઈન્જ નજીક નીચલા ભાગમાં ત્રાંસા. નંબર ૧૧."

૨૧. ડૉ. શ્યામ મોહન કૃષ્ણ (પીડબ્લ્યુ-૪) ના નિવેદન સાથે મૌખિક પુરાવા સૂચવે છે કે મૃતકના માથા પરની ઇજાઓ બોથડ હથિયારને કારણે થઈ હતી.સાક્ષી દ્વારા જુબાની મા કહેવાયેલ બોથડ હથિયાર વર્તમાન અપીલકર્તાના હાથમાંની લાઠી છે.લાઠી ગામલોકોમાં સામાન્ય વસ્તુ હોઈ શકે છે પરંતુ ગુનાના હથિયાર તરીકે લાઠીનો ઉપયોગ એ નીચેની અદાલતો દ્વારા નોંધાયેલ હકીકતનો તારણ છે.

૨૨. પોસ્ટમોર્ટમ રિપોર્ટ અનુસાર, મૃતકને ઘણી ઇજાઓ થઈ હતી જે એકથી વધુ વ્યક્તિ દ્વારા હુમલો દર્શાવે છે.ઇજાઓની પ્રકૃતિ એ પણ દર્શાવે છે કે સખત અને બોથડ વસ્તુ તેમજ તીક્ષ્ણ ધારવાળા હથિયારોનો ઉપયોગ ઇજાઓ પહોંચાડવા માટે કરવામાં આવ્યો હતો.તે અપીલકર્તા છે જે લાઠીથી સજ્જ હતો જ્યારે અન્ય દોષિત આરોપી શિવ વિજય સિંહ કુહાડીથી સજ્જ હતો. મૃતકને જે કપાયેલો ઘા લાગ્યો હતો તે કુહાડીથી શક્ય હતો. અહેવાલ મુજબ, મૃતકની વ્યક્તિ પર કુહાડી અને લાઠીના કારણે પૂરતી સંખ્યામાં ઇજાઓ થઈ છે.

૨૩. જો કે, માન્ય ટ્રાયલ કોર્ટ તેમજ ઉચ્ચ અદાલતે અપીલકર્તા સામે અપરાધના તારણને પરત કરવા માટે સમગ્ર પુરાવાની મુલવણી કરી હતી.

૨૪. તેથી, અમને વર્તમાન અપીલમાં કોઈ યોગ્યતા મળતી નથી.તે જ
આથી નકારી કાઢવામાં આવે છે.

દેવિકા ગુજરાલ

અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DI એસ સી LAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.